

2. Halk Kütüphaneciliđi Sempozyumu

Günlük Yaşamda Bilgi Gereksinimi ve Halk Kütüphaneleri

Prof. Dr. Nazan Özenç Uçak

H. Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Arş. Gör. Özlem Şenyurt Topçu

H. Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

10.05.2012

Sunum İçeriđi

- Araştırmanın amacı.
- Bilgi gereksinimi ve arama davranışı.
- Günlük yaşamda bilgi gereksinimi.
- Araştırma alanı ve yöntemi.
- Bulgular ve sonuç.

Bilgi gereksinimi ve arama davranışı

- Bireylerin bilgi gereksinimini doğru anlamak, koleksiyon oluşturmak, hizmet tasarlamak ve kullanıcı memnuniyeti için önemlidir.
- Yapılan çalışmaların büyük kısmı belli bir kullanıcı grubuna, amaca ve mesleğe yöneliktir.
- Günlük yaşamla ilgili bilgi gereksinimi ve arama davranışı ile ilgili araştırmalara ihtiyaç vardır.

Günlük yaşam bilgisi nedir?

- Günlük yaşam bilgisi (GYB) iş dışında ve yaşamın rutin akışı sırasında ortaya çıkan beklenti, merak, sorun ve/veya herhangi bir nedenle oluşan gereksinimlerin çözümüne yönelik bilgidir.
 - Örneğin, sağlık, eğitim, hobi, yemek, çocuk bakımı, hukuksal konular vb.
- Yaşamımızın herhangi bir alanında oluşmuş bu gereksinimler çok farklı nedenlerle ortaya çıkabilmektedir.
 - Örneğin, tüketici sorunları, vatandaşlık bilgileri /hakları veya boş zaman etkinlikleri
- Konuyla ilgili araştırmalar 1970'li yıllara kadar uzanmaktadır.

Nelerden etkilenir?

- Farklı unsurlardan etkilenir
- Yaşam tarzı ile yakından ilgilidir.
- Yaşam tarzı,
 - bireylerin günlük hayatlarını, karşılaştıkları sorunları ve bu sorunları çözüm tarzlarını,
 - değerlerini, tutum ve davranışlarını,
 - bilgi kanal ve kaynaklarıyla olan ilişkilerini,
 - boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini, hobilerini, tüketim davranışlarını ve önceliklerini içine alır.
- Bireyin sosyal ve kültürel çevresinin etkisi vardır (Savolainen, 1995).

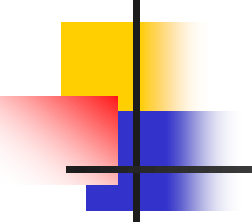
Neleri kapsar?

- Kapsamı;
 - Bireylerin eğitimlerine,
 - sosyal gruplarına,
 - demografik özelliklerine,
 - toplum içinde yüklendikleri görev ve sorumluluklara göre şekillenmekte ve çeşitlenmektedir.
- İş dışı bilgi arama (nonwork information seeking).
- Vatandaşlıkla ilgili bilgi arama (citizen information seeking).

Günlük yaşamda bilgi arama

- Vatandaş/halk teriminin kapsamı ve çok boyutluluğu bu alanda araştırma yapmayı zorlaştırmakta
- Belli ortak özellikler taşıyan bir gruba mensup olmak bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışlarının şekillenmesinde önemli rol oynamakta
- Bu ortak özelliğin bir iş, meslek veya görev olması gerekmez.
- Etnik gruplar, ev hanımları, hastalar, işsizler, şiddet mağdurları araştırılabilir
- Savolainen'in 1995 yılında konuyla ilgili olarak yaptığı kapsamlı araştırma ile konuya ilgi artmıştır.

Günlük yaşamda en çok ne tür bilgiler arıyoruz?

- Bireylerin bilgi aramasına neden olan etkenlerin %52'si günlük sorunların çözümüne ilişkindir (Case,2002) .
- En çok aranan boş zaman etkinlikleri, eğlence, eğitim, iş fırsatları, gezi-seyahat, genel ilgi, vatandaşlık hakları ve yasal bilgidir (Marcella ve Baxter , 1999).
- Farklı yaş gruplarına ve cinsiyete göre bilgi gereksinimi ve arama davranışı farklılaşmaktadır.

GYB erişimi neler etkiliyor?

- bilginin erişilir olup olmadığı;
- bilginin paralı olup olmadığı ve paralı ise bedelinin ne kadar olduğu;
- bilgiye erişimin ne kadar zaman aldığı;
- bilgi kaynağının aranan soruya cevap verip vermediği;
- kaynağın anlaşılır olup olmadığı bilgi erişimi etkiliyor (Laloo, 2002) .

GYB erişimde tercih edilen yollar

- Günlük yaşama ilişkin bilgi gereksiniminin karşılanmasında gayri resmi (informal) kanalların resmi (formal) kanallara göre daha fazla tercih edilmektedir (Savolainen, 1995).
 - yüz-yüze görüşme,
 - gazete,
 - radyo, televizyon,
 - internet gibi kitle iletişim araçları
- Bilginin kütüphaneden karşılanması ülkeye ve kültüre göre değişmekte
- Kütüphaneciye danışmadan rafların gözden geçirilerek bilgi aranması yaygın görülen bir yöntemdir.

Halk kütüphanelerinin amacı nedir?

- Toplumun tüm kesimine eşit ve ücretsiz hizmet sağlaması
- Halkın günlük yaşamla ilgili bilgi gereksinimlerinin karşılanması
- Geniş kullanıcı profiline hitap edecek koleksiyon oluşturması ve hizmet sağlaması

GYB gereksinimini karşılamada halk kütüphanelerinin rolü nedir?

Potansiyel kullanıcılar ve bu kullanıcıların ihtiyaç duyabilecekleri bilgi çeşitleri (PULMAN, 2004, s.105):

- ✓ çocuk gelişimi,
- ✓ boş vakit geçirme,
- ✓ yasal bilgiler,
- ✓ gönüllü çalışma,
- ✓ sağlık,
- ✓ yaşam boyu eğitim ihtiyacı,
- ✓ bölgenin yerel tarihi,
- ✓ ulaşım, konaklama, gezilecek görülecek yerler...

Araştırma Alanı

- Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (123)
- Beyoğlu Belediyesi Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi (32)
- İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi (100)
- Adana İl Halk Kütüphanesi (100)

Denekler 18 yaş ve üstü yetişkin okuyuculardan rast gele örneklem alınarak seçilmiştir.

Araştırma Yöntemi

- Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır.
- Veriler anket tekniği ile toplanmıştır.
- Toplamda 355 kişiye anket uygulanmıştır.

Bulgular

Deneklerin yaşıa göre dağılımı

Yaş	N	%
18-25	209	58,9
26-35	80	22,5
36-45	35	9,9
46-55	23	6,5
56-65	2	,6
66 ve üstü	6	1,7
Toplam	355	100

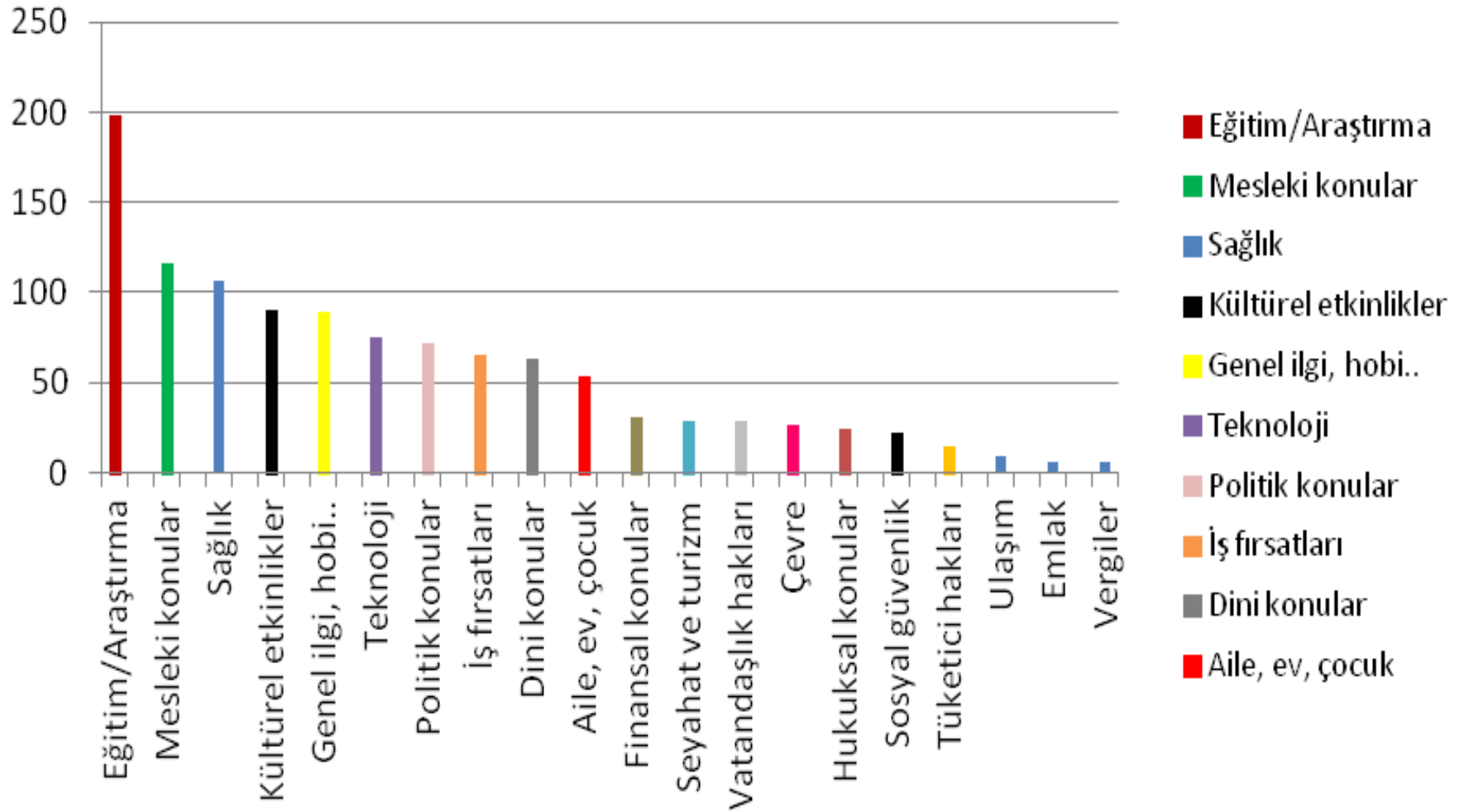
Statülere göre dağılım

Konum	N	%
Öğrenci	191	53,8
Memur	50	14,1
İşsiz	45	12,7
Ev kadını	20	5,6
Emekli	17	4,8
İşçi	8	2,3
Esnaf	6	1,7
Diğer	18	5,1
Toplam	355	100

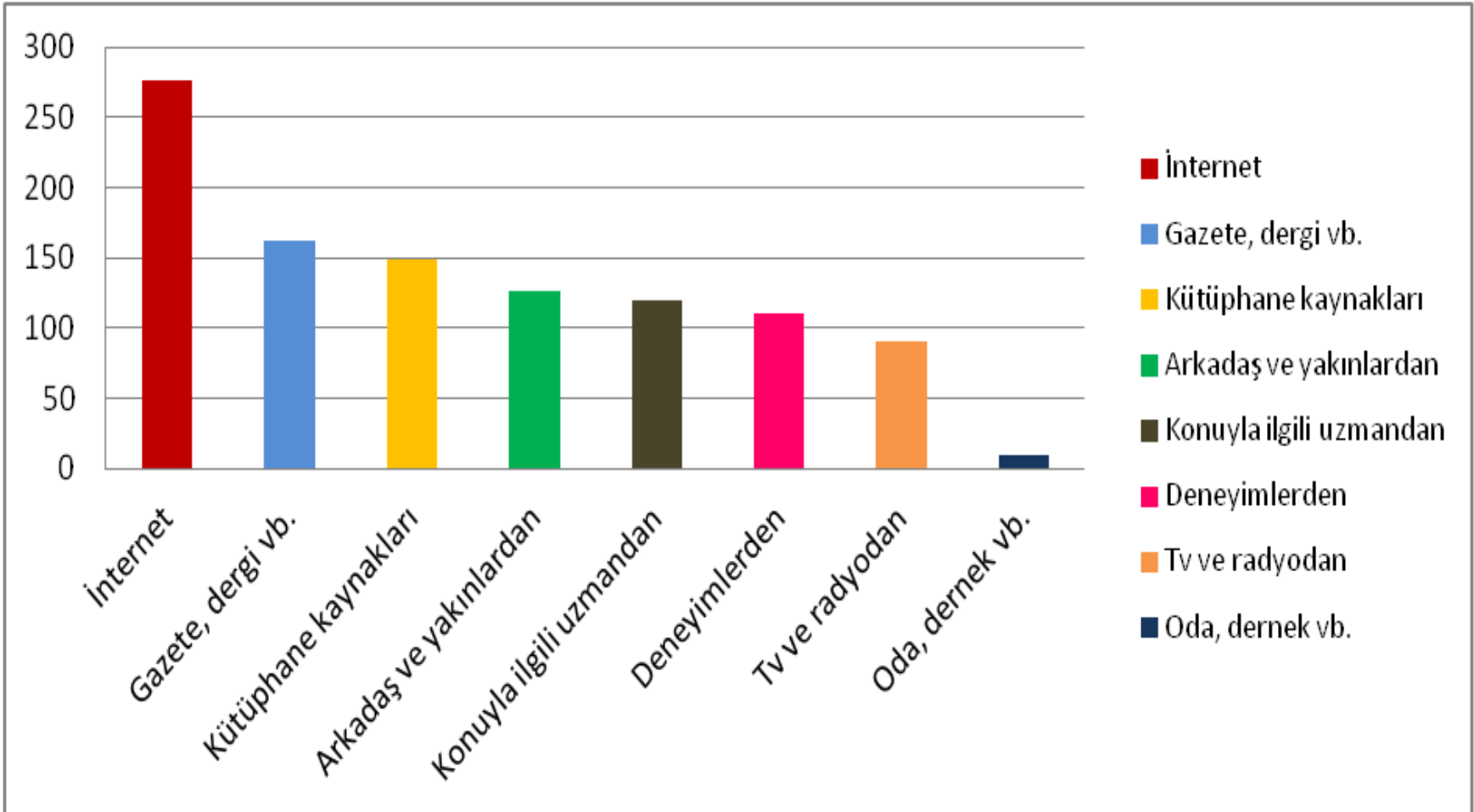
Halk kütüphanesi kullanım amacı

Amaç	N	%
Araştırma	213	60
Ödev/Ders	212	59,7
Kitap ödünç alama	174	49
Boş zaman değerlendirme	96	27
Güncel bilgi alma	68	19,2
Kişisel beceri geliştirme	55	15,5
İnternet	49	13,8
Kullanmıyorum	7	2
Toplam	355	100

Günlük yaşamda en çok aranan konular

Günlük bilgi gereksiniminin karşılanması

Halk kütüphanesi ile günlük bilgi gereksinimini ilişkilendirme

	%	Sayı
Hayır	46,8	166
Evet	41,7	148
Kısmen	11,5	41

Günlük bilgi gereksinimini karşılamada halk kütüphanelerini yeterli bulma durumu

	%	Sayı
Kısmen yeterli	42,2	157
Yeterli	34,4	122
Yetersiz	13,5	48
Fikrim yok	7,9	28

Halk kütüphanelerinden beklenen hizmetler

Hizmetler	N	%
Yeni gelen yayınların duyurulması	169	47,6
Hukuk, sağlık, eğitim vb. konularda yönlendirici danışma hizmeti verilmesi	120	33,8
Kütüphane içinde kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmesi	118	33,2
Bilgiye erişim konusunda danışma hizmeti verilmesi	104	29,3
İş fırsatları ile ilgili duyurular	85	23,9
Yerel etkinliklerin duyurulması	75	21,1
Toplam	355	100

Kendi görüşlerini ifade ederken

- Koleksiyona ilişkin,
- Hizmete ilişkin,
- İnternet ve fiziksel özelliklere ilişkin,
- Personelle ilişkin,

görüşlerini açık olarak ifade etmişlerdir.

Sonuç

- Halk kütüphanelerini en fazla eğitim amacıyla 18-25 yaş arası öğrenciler kullanmaktadır.
- Yaş arttıkça kütüphane kullanım oranı azalmaktadır.
- Halk kütüphanesini kullanan guruplar içinde emekliler, ev hanımları ve yaşlıların oranı düşüktür.
- Günlük bilgi gereksinimleri içinde eğitim, mesleki konular, sağlık, kültür, teknoloji ve politik konular öncelikli olarak yer almaktadır.

Sonuç

- Bilgi gereksinimini karşılamada internet en çok kullanılan araç, bunu gazete ve dergi izlemekte; halk kütüphaneleri üçüncü sırada yer almaktadır
- Günlük bilgi gereksinimini karşılamada kullanıcıların büyük bir kısmı halk kütüphanelerinin rolünü önemli görmektedir.
- Kullanıcılar halk kütüphanelerini günlük bilgi gereksinimlerini karşılamada koleksiyon, hizmet, internet ve alt yapı olanakları açısından yetersiz bulmaktadır.

Öneriler

- Özellikle orta yaş ve yaşlı grubun gereksinim ve beklentilerinin belirlenmesi, halk kütüphanelerini kullanmalarını sağlayacak projeler oluşturulması,
- Yetişkin kullanıcıların günlük bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla koleksiyon ve hizmetlerin değerlendirilmesi,
- Kütüphane koleksiyonunun güncel ve halkın günlük bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik olarak geliştirilmesi,
- Kullanıcı hizmetlerinin çeşitlendirilmesi,
- Fiziksel ortamın ve internet olanaklarının iyileştirilmesi.

-
-
- **İlginize teşekkür ederiz...**